

# СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

**Шафроненко Євгеній Олександрович**

ORCID ID: 0000-0002-6544-5348

аспірант

*Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна*

**Науковий керівник: Штанько Валентина Ігорівна**

ORCID ID: 0000-0001-5245-3173

д-р.філол.наук, проф., проф. кафедри філософії

*Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна*

Останні десятиліття відзначаються стрімким проникненням нових інформаційно-комунікаційних технологій у всі аспекти людського життя. Ці зміни породжують новий тип суспільства, що отримав назву «інформаційне». Використання комп'ютерів суттєво впливає на процеси навчання, вирішення наукових завдань, а також стає потужним трансформатором в економічних та соціальних сферах. Хоча процес комп'ютеризації неоднаковий у різних країнах, загалом його вплив настільки значущий, що можна вже робити певні висновки та робити прогнози на майбутнє. Комп'ютеризація всіх сфер життя стає не лише ключовим завданням суспільства, а й імперативом соціального розвитку. Розв'язання цього завдання є важливим для гуманістичних змін, економічного зростання і забезпечення гідного життя для всіх громадян.

У суспільстві процеси інформатизації набувають глобального характеру, охоплюючи широкий спектр аспектів життя. Інформатика, електронна обчислювальна техніка та автоматизовані системи стають ключовими напрямками розвитку, впливаючи на ефективність виробництва, технології, проектно-конструкторські розробки та наукові дослідження.

Комп'ютери викликають суттєві зміни в сфері праці та навчання, перетворюючи їхній характер. Вони ставлять перед суспільством нові завдання щодо розвитку людського інтелекту та особистості. Вплив комп'ютерів на світогляд людини виявляється в серйозних трансформаціях, що відбуваються в сприйнятті світу та підходах до вирішення різних аспектів життя [1].

Тлумачення соціальних, інтелектуальних та культурних наслідків широкого поширення інформаційних технологій становить основне завдання сучасної філософії [2].

У сучасному світі поширення різноманітних мереж, таких як інформаційні, індустріальні, рекламні та фінансові, стало визначальною рисою епохи. Найбільш впливовою серед них є всесвітній Інтернет - глобальна комп'ютерна мережа. Швидкість поширення цієї мережі по всьому світу є дуже високою. Зі збільшенням кількості користувачів, Інтернет стає значущим соціальним фактором, що вимагає філософського осмислення пов'язаних з ним проблем та соціальних наслідків.

Поява та поширення Інтернету породжують питання щодо того, чи стане ця комп'ютерна мережа найважливішим джерелом інформації для людини в найближчі роки, в конкуренції з традиційними засобами масової інформації. Інтернет є світовою інформаційною комп'ютерною мережею, яку не даремно називають всесвітнім павутинням. Ця мережа об'єднує безліч комп'ютерних мереж, що працюють за

єдиною системою правил, і має користувачів практично у всіх країнах світу. Таким чином, можна визнати, що Інтернет є важливою інфраструктурою інформаційного суспільства, що розвивається.

У взаємодії в кіберпросторі користувачі Інтернету формують і утримують конкретні патерни, норми та етичні стандарти поведінки, підкоряючись загальноприйнятим структурам. Вони створюють та використовують соціокультурні ресурси, будують інформаційну стратифікаційну систему і, іншими словами, формують віртуальні мережеві спільноти [3]. Інтернет став невід'ємною частиною сучасного українського суспільства, виявившись не просто новим елементом соціального ландшафту, але й фактором, що впливає на соціокультурне життя в цілому. Цей феномен зазнає змін під впливом процесів соціокультурної динаміки.

Активне поширення Інтернету має значний вплив на формування соціальних зв'язків у суспільстві. Види соціальних зв'язків та відповідні їм соціальні об'єкти можуть служити основою для класифікації соціальних систем. Сучасним соціальним фактом є розвиток Інтернету як глобальної комп'ютерної мережі і нового інформаційного середовища, яке передбачає специфічні засоби діяльності та сприяє розвитку різних видів соціальних зв'язків та комунікації.

У Інтернеті специфіка соціальних зв'язків визначається переважно можливістю миттєвої комунікації та створення реальних спільнот користувачів із власними соціальними характеристиками. Віртуальні мережеві спільноти, що формуються на основі взаємодії в Інтернеті, відображають характеристики реального суспільства. З іншого боку, вплив Інтернет-простору зростає, проникаючи в реальний світ і об'єднує велику кількість індивідів та організацій.

Цей факт підкреслює важливість дослідження соціальних зв'язків в Інтернеті, що визначають особливості соціальної структури користувачів мережі та суспільства в цілому. Дослідження таких соціальних зв'язків в Інтернет-спільнотах допомагає розкрити основні соціальні виклики, які виникають в сучасному Інтернеті, враховуючи як позитивні, так і негативні аспекти. Нове середовище соціальних взаємодій передбачає більше непередбачуваних наслідків дій учасників. Проте, важливо відмітити, що оцінювати глобальні комп'ютерні мережі як виключно негативне інформаційне середовище було б невірно, оскільки вони також можуть призводити до позитивних соціокультурних змін.

Аналізуючи соціальний аспект Інтернету, важливо відзначити, що технології Інтернету виступають однією з провідних сил глобалізації. Це засоби глобальної комунікації, які фактично розмивають кордони між державами і сприяють створенню єдиного крос-культурного інформаційного простору [4]. Враховуючи неоднозначне ставлення до явища глобалізації серед громадськості, що виявилось у виникненні двох протилежних точок зору - прихильників глобалізації та антиглобалістів, аналіз впливу Інтернету на процес глобалізації набуває важливого значення. Нині багато соціологів, філософів, економістів і державних діячів визнають Інтернет одним з ключових факторів за ступенем впливу на розвиток людства.

Один із важливих соціальних наслідків інформатизації суспільства полягає у зміні характеру людської праці [5]. Основною формою праці в суспільстві стає труд, пов'язаний з обробкою та трансформацією інформаційних потоків. Індивідуальний інтелект окремої особи поєднується з потужністю загальнолюдського інтелекту, який концентрується в програмах, введених у комп'ютери.

Отже, традиційна задача застосовувати власні інтелектуальні здібності для більшості працівників, які використовують інформаційні технології, перетворюється у завдання вибору та використання конкретних програм, які дозволяють ефективно

обробляти та представляти інформацію для прийняття рішень та організації практичної діяльності. Сама практична діяльність суттєво змінюється, особливо у сфері матеріального виробництва, через автоматизацію та робототехніку, що впливає на роль працівника у виробничій системі, звільняючи його від рутинних функцій приладу до конкретної машини [6].

Крім того, завдяки наявності комп'ютерної техніки, обробка інформаційних потоків можлива в будь-яких умовах. Це призводить до значних змін у розподілі робочих місць працівників.

В результаті глобалізації процесів інформатизації у суспільстві відбулись зміни не лише в змісті наших знань про світ, але й у способах їх отримання, відтворення та передачі, що, в кінцевому рахунку, суттєво впливає на внутрішні структури особистості [7]. Багато сучасних дослідників особистості відзначають, що особа, яка виросла в старому типі шкіл та університетів, відрізняється за своїми внутрішніми психологічними рисами від того, хто з дитячого садочка грає в комп'ютерні ігри, навчається в комп'ютерних класах, працює за комп'ютеризованим робочим місцем та спілкується з друзями через супутниковий зв'язок. Під впливом нових інформаційних технологій змінюється стиль мислення, методи спілкування, оцінки оточення та самооцінка. Дуже актуальною стає проблема комп'ютерної залежності людини.

Виникає нагальна потреба в розгляді питань, пов'язаних із «віртуалізацією» особистості в кіберпросторі. З одного боку, спостерігається явище аутизації особистості та посилення відчуження. З іншого боку, рольовий набір особистості, яка взаємодіє в мережі, суттєво змінюється. Видимість свободи учасника телекомунікаційних взаємодій призводить до посилення соціально-психологічної залежності та деградації особистості. Існує ризик формування великої маси уніфікованих, відчужених, анонімних індивідів, для яких цінності та значення реальних соціальних зв'язків втрачають свою актуальність. Інтернет, як елемент соціальності, стає потужним агентом сучасної соціалізації, яка включає як мережеві спільноти, так і офлайнову реальність, де людина живе.

Важливо відзначити, що віртуальна реальність, створена за допомогою нових інформаційних технологій, викликає розгляд питань щодо її вдосконалення та подальшого розвитку технологій людської комунікації та соціалізації. Соціалізація та культурна ідентифікація в мережевих спільнотах здійснюється через приналежність до мережевих спільнот, творче конструювання віртуального «Я» та персональної ідентичності. Однак цей процес може супроводжуватися як творчістю, так і симуляцією, відображаючи двоїстість віртуальної соціалізації. Мережеві спільноти відкривають можливості для вільного проектування себе як соціокультурного суб'єкта дії, але також можуть призвести до нових форм відчуження.

У віртуальному середовищі взаємодій, соціалізація особистості призводить до стикання з різними зразками мислення та типами поведінки. Окрім цього, важливим є поняття ресоціалізації, яке визначає процес засвоєння учасниками віртуальних соціальних відносин нових цінностей, навичок та рольових дискурсів в контексті переходу до іншого комунікаційного середовища. Це означає, що, крім процесів соціалізації, відбувається активна адаптація до нових норм та цінностей, що притаманні віртуальній взаємодії, що може призвести до трансформації або витіснення старих орієнтацій, прийнятих в реальному соціальному оточенні.

**Висновки.** Соціалізація особистості у віртуальному просторі представляє собою взаємодію двох процесів: збереження особистістю тих норм і правил поведінки, які вона засвоїла в первинній соціальній реальності (через первинну та вторинну соціалізацію), а також засвоєння нових норм, цінностей і установок як конкретної

віртуальної мережевої спільноти та загальних моделей поведінки, прийнятих у соціальній системі кіберпростору в цілому. Цей останній процес можна охарактеризувати як «третинну соціалізацію». Повертаючись у первинну соціальну реальність, особистість стає вже продуктом трьох типів соціалізації.

### Список використаних джерел:

1. Побіженко, В. В., Побіженко, І. О., & Білова, Т. Г. (2014). Комп'ютерна етика як визначний фактор інформаційної політики суспільства.
2. Шпильова, А. С. (2015). Категорія факту в аналітичній філософії XX–початку XXI ст. *Актуальні проблеми духовності*, (16), 248-256.
3. Ягодзінський, С. М. (2015). *Глобальні інформаційні мережі у соціокультурній перспективі: монографія*. Vydavnytstvo "Ahrar Media Hrup".
4. Хрімлі, І. О. (2007). *Мораль та право як регулятори відносин у сучасному українському соціумі* (Doctoral dissertation, ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00. 03 «Соціальна філософія та філософія історії»/Ірина Олександрівна Хрімлі).
5. Філіпова, Л. (2013). Морально-етичні заходи запобігання інформаційній небезпеці в Інтернеті. *Вісник книжкової палати*, (3), 42-44.
6. Гріччина, А. В. (2014). Формування соціальної відповідальності майбутніх інженерів як складової їх професійної етики. *Вісник Харківської державної академії культури*, (44), 281-287.
7. Лазарович, Н. В. (2015). Український соціокультурний простір в контексті трансформаційних процесів: соціально-філософський аналіз. *Гілея: науковий вісник*, (100), 171-175.